

Att rutinmässigt fråga om våld – vad säger forskningen?

Våld i nära relationer har långtgående konsekvenser för människors liv och hälsa och är viktigt att upptäcka. Att fråga om våld är alltid viktigt och aktuellt men är än mer så under nuvarande pandemi när familjer är mer isolerade.

I Sverige har ungefär hälften av alla kvinnor någon gång under sitt liv erfarit våld eller hot om våld från en man. Över 30 procent har varit utsatta i en nära relation.

Våld i nära relationer är ett allvarligt samhälls- och folkhälsoproblem. Det finns starkt forskningsstöd för att våld och hot har mycket negativa konsekvenser för hälsan. Våldet är en större riskfaktor för ohälsa och för tidig död hos kvinnor under 45 år, än andra kända riskfaktorer såsom rökning, högt blodtryck och övervikt. Studier visar att kvinnor som utsatts för våld har sämre fysisk och psykisk hälsa, lägre livskvalitet och har mer kontakt med sjukvården. Därför bör frågor om våldsutsatthet höras till en medicinsk anamnes. Vid våld i nära relationer är det oftast kvinnor och barn som är utsatta men det är viktigt att påminna sig om att även män blir utsatta.

Våld i familjen drabbar i högsta grad barnen. Det påverkar barnet psykiskt, fysiskt och socialt, och har långtgående konsekvenser för barnets hälsa och utveckling. De negativa konsekvenserna av våldet är desamma oavsett om barnet själv utsätts för våld eller om barnet bevittnar det.

Den allvarligaste riskfaktorn för barnmiss-handel är om det förekommer våld i en nära relation i familjen. En svensk studie visar att det innebär en tio gånger högre risk att barnet själv utsätts för våld. En särskilt utsatt grupp är barn med funktionsnedsättningar och kroniska sjukdomar. För dessa barn är risken att utsättas för våld dubbelt så stor jämfört med andra barn. Det är också vanligare att de lever i familjer där det förekommer våld i nära relationer.

De långtgående konsekvenserna av våld är allvarliga och därför är det viktigt att det upptäcks tidigt så att stöd kan sättas in. Genom att vi i hälso- och sjukvården rutinmässigt frågar om våld tydliggör vi att det är ett hälsoproblem och betonar att det är oacceptabelt att någon utsätts för våld och förtryck. Vi kan också förmedla att det finns hjälp och stöd att få.

Studier visar att vi riskerar att många våldsutsatta missas när hälso- och sjukvårdspersonal endast frågar på indikation. Socialstyrelsen rekommenderar därför att vårdpersonal inom hälso- och sjukvård frågar om våldsutsatthet på rutin. Särskilt viktigt är det i verksamheter inom vuxen- och barnpsykiatri, mödrhälsovården, primärvård och barnhälsovård. Men även övrig hälso- och sjukvårdspersonal behöver fråga för att kunna upptäcka våld och tidigt sätta in stöd och insatser.

Sannolikheten för att vårdgivare frågar om våld ökar om de fått utbildning om våld i nära relationer och om de har praktisk erfarenhet av att fråga. Forskningen visar att frågan om våld är viktig, men vårdgivare behöver också ha tydliga riktlinjer för att följa upp och veta var de ska remittera vidare för att våldsutsatta ska få hjälp och stöd.

Vi vill påminna om anmälningsplikten för hälso- och sjukvård enligt Socialtjänstlagen 14 kap. 1 § SoL att genast anmäla om du får kännedom om att barn riskerar att fara illa till exempel om det förekommer våld i familjen.

Text: Oras Lopez Diaz